

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Білостоцький технологічний університет (Польща)
Вроцлавський економічний університет (Польща)
Гентський університет (Бельгія)
UNIVERSITY ISMA (Латвійська республіка)
UNIVERSITY NORTH (Хорватія)
VARNA FREE UNIVERSITY «CHERNORIZETS HRABAR» (Болгарія)
Академія праці, соціальних відносин та туризму
Міжрегіональна Академія управління персоналом
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ
Матеріали XI Міжнародної
науково-практичної Інтернет-конференції**

25 квітня 2024 року

Полтава – 2024

Лахижа Микола Іванович
доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри публічного управління, адміністрування
та права Національного університету «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД РЕФОРМУВАННЯ АСПІРАНТУРИ ДЛЯ УКРАЇНИ

У 2023 році на кафедрі публічного управління, адміністрування та права Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (далі – НУПП) відкрито підготовку фахівців із ступенем Доктора філософії (PhD). Подібна робота вже кілька років проводиться в багатьох університетах України та зарубіжжя, що робить необхідним вивчення і впровадження кращого досвіду.

В Україні, як і в інших країнах, що підписали Болонську угоду (1999р.; Україна приєдналася у 2005 році), здійснено реформування аспірантури шляхом впровадження програм підготовки фахівців із ступенем Доктора філософії (PhD). У Болонській декларації передбачено до 2010 року перехід країн-членів на три-циклову систему вищої освіти (бакалаврат, магістратура, PhD).

Принципи та модель підготовки докторів філософії (Європейська хартія дослідників, Зальцбургські принципи тощо) вже неодноразово вивчалися українськими вченими [1; 2; 3; 4] і впроваджуються у практику. Як приклад можна навести матеріали Національного агентства за якості вищої освіти України [5] та «Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (в аспірантурі) та доктора наук (в доктурантурі) Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» (2020) [6]. Використано вітчизняний та зарубіжний досвід, зокрема, досвід Варшавського та Білостоцького університетів (Республіка Польща).

Затвердження в Україні у 2019 році тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії залишило багато питань, які частково вирішені у січні 2022 р., коли Кабінет міністрів України схвалив Порядок присудження ступеня доктора філософії [7]. У березні 2022 року Постанову доповнено пунктом, який враховував дію воєнного стану. У травні 2023 року внесено наступні зміни та доповнення. Проте на практиці неврегульованими залишаються окремі питання підготовки та захисту дисертацій. Автору доводилося брати участь у підготовці та акредитації освітніх програм третього рівня та в роботі разових спеціалізованих рад, практика яких сконцентрована на отриманні вузлових вимог і принципів. Але на всіх етапах підготовки фахівця виникають проблеми, частина з яких потребує централізованого вирішення.

Очевидно, що наявність цих проблем є об'єктивною, що підтверджує зарубіжний досвід. Наприклад, у багатьох дослідженнях польських вчених говориться про «підготовку еліт», «суспільний капітал» тощо. Водночас, польські фахівці відзначають певну моду на докторські ступені та розширення докторських програм університетами з економічних причин, наслідком чого стало значне зростання кількості аспірантів. Частина з них не має наміру у майбутньому займатися викладацькою діяльністю чи наукою, проте й аспірантів в університетах більше, ніж вакансій. Іншій частині потрібен диплом та пов'язані з ним переваги. Звідси прагнення окремих аспірантів знайти «допомогу», що полегшується виникненням, т.зв. «редакторських фірм», які гарантують приватність. Значна частина нових докторів філософії не можуть знайти роботу, яка б задовольнила їх амбіції. Часто працедавці більше цінують наявність досвіду, ніж наукового ступеня.

Такі ж проблеми спостерігаються і в Україні. Але необхідно згадати й питання технічного характеру, наявність яких усвідомлюють українські автори нормативно-правового поля регламентування вищої освіти, що підтверджується пошуками ними оптимального варіанта порядку підготовки та захисту дисертацій доктора філософії. Так, сьогодні вже помітна, а в перспективі може посилюватися, проблема створення спеціалізованих разових рад через занадто жорсткі вимоги до наявності певних публікацій. Парадоксально, але оригінальність дослідження є негативним фактором з точки зору пошуку рецензентів та опонентів. На наш погляд, було б доцільним враховувати тематику публікацій не лише за останні 5 років, а хоча б за 10; враховувати наявні монографії та посібники; орієнтуватися також на навчальні предмети, що читають потенційні рецензенти та опоненти тощо.

Дискусійним є також питання посилення чи зниження рівня вимог до публікацій аспіранта. Наприклад, чи варто ставити завдання наявності публікацій у виданнях, що індексуються в системах Skopus та Web of Science, зважаючи на непередбачуваність індексування. Практично не враховується і якість навчання аспіранта.

Література

1. Таланова Ж. Докторська підготовка у світі та Україні. К. 2010. 476 с.
2. Ніколаєв Є. Як створити в Україні сучасну систему підготовки докторів філософії (Ph.D). (Policy Paper). К. 2016. 25 с.
3. Лук'яненко Д.Г., Наливайко А.П., Антонюк Л.Л., Столярчук Я.М., Шевченко О.Л. Принципи та модель підготовки докторів філософії. Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана. URL: https://kneu.edu.ua/ua/science_kneu/princ_ta_model_phd/
4. Сбруєва А. Зальцбургські настанови формування європейського виміру докторської підготовки. VI Міжнародна науково-практична конференція «Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін» Суми. 2020. URL:

https://jmm.sspu.edu.ua/images/2021/konf_InDevHEd_new/konf_InDevHEd_2020/Presentation_InDevHEd_Sbruieva_EURDOCS_2020_3395f.pdf

5. Методичні рекомендації для експерта Національного агентства з якості вищої освіти України. URL: <https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2020/04/czvet-czyfrovoe-1.pdf>

6. Положення про підготовку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (в аспірантурі) та доктора наук (в доктурантурі) Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Полтава. 2020. URL: <https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/doc/polozhennia/PhD.pdf>

7. Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/44-2022-%D0%BF#Text>

Литовий Олександр Миколайович

Старший Інженер-програміст, Компанія з розробки програмного забезпечення «Diseus»

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА ІТ-КОМПАНІЙ

Нині відмічається значна активізація цифровізаційних процесів у суспільних поступальних кроках країни, вони проникли в кожную сферу життя та виконують важливу роль у питаннях, пов'язаних із комунікацією та соціалізацією особи в сучасних реаліях. Надаючи публічні послуги в продиктованих цифровізацією обставинах, насамперед потрібно брати до уваги, якими потребами керуються і соціум, і бізнес. Разом з тим цифровізацію можна розглядати як можливість користуватися новітніми засобами та процедурами, завдяки яким звичні методи стають легшими та простішими, вони перетворюються в загальнодоступні та надійні. Що більше проникає цифровізація в практичну площину, якою володіє публічне управління, то зручнішими й безпечнішими стають подібні методи.

Цифровізація як соціальне явище набула поширення в 60-70 рр. 20 ст. Найбільш активно цифровізація запроваджувалась в індустріальній галузі. На Всесвітньому економічному форумі вона була зорієнтована на шість основних галузей економіки: товари народного споживання, електроенергетику, автомобілебудування, охорону здоров'я, ЗМІ, логістику. Надалі вона поширився ще на вісім галузей: страхування, авіацію, готельну справу, професійні послуги та телекомунікації, видобуток нафти й газу, хімічну та гірничодобувну промисловість. На початку 20 століття Комісія Європейського Союзу представила Стратегію єдиного ринку у вигляді дорожньої карти для забезпечення розкриття широкого потенціалу Єдиного цифрового ринку як одного з